

LUONNOKSET KESKEISIKSI SÄÄNNÖKSIKSI

Oheiset luonnokset keskeisiksi säännöksiksi perustuvat työryhmän mietinnössä esitettyihin ehdotuksiin, mutta säännösluonnokset eivät ole työryhmän ehdotuksia, sillä säännösten muotoilu on tässä vaiheessa vain alustava. Luonnosten tavoitteena on havainnollistaa hallintolainkäyttöä koskevan julkisuussäätelyn keskeistä sisältöä. Yleisiä tuomioistuimia koskeva sääntely ja lakitekniset ratkaisut vaikuttavat siihen, millä tavoin hallintolainkäyttöä koskevat työryhmän ehdotukset jatkovalmistelussa muotoillaan lainsäädännöksi.

Työryhmän ehdotukset oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaksi sääntelyksi hallintolainkäytössä ovat työryhmän mietinnön luvuissa 3 - 5. Mietinnön luvussa 6 tarkastellaan erilaisia lainsäädäntötekniisiä vaihtoehtoja. Työryhmä ei ole ottanut kantaa lainsäädäntötekniisiin ratkaisuihin. Jatkovalmistelussa on ratkaistava, sisällytetäänkö hallintolainkäyttöä koskevat julkisuussäännökset hallintolainkäyttölakiin tai oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaan yleislakiin tai säädetäänkö erillinen laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintolainkäytössä. Yhtenä sääntelytekniisenä vaihtoehtona on, että osa oikeudenkäynnin julkisuutta koskevista säännöksistä sijoitettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin.

Oheiset säännösluonnokset on laadittu hallintolainkäytön näkökulmasta. Luonnosten yhtenä lähtökohtana on käytetty oikeudenkäynnin julkisuus -toimikunnan mietinnön ehdotusta oikeudenkäynnin julkisuuslaiksi siltä osin kuin tähän ei ole työryhmän käsityksen mukaan liittynyt ongelmia hallintolainkäytön julkisuussäätelyn näkökulmasta.

Oheiset säännösluonnokset kattavat keskeisen sääntelyn hallintolainkäytön julkisuudesta. Oikeudenkäynnin julkisuus -toimikunnan mietintöön sisältyivät ehdotukset myös säännöksiksi yleisön läsnäolon rajoittamisesta, suullisen käsittelyn taltioinnista, suljetussa käsittelyssä esille tulleiden tietojen salassapitovelvollisuudesta, tuomioistuimen neuvottelun ja äänestyksen salassapidosta, ratkaisusta tiedottamisesta asianosaiselle sekä salassapitovelvollisuuden rikkomisen rangaistuksista. Työryhmä ei ole omassa työssään lähemmin tarkastellut näitä toimikunnan säännösehdotuksia hallintolainkäytön näkökulmasta, mutta työryhmän käsityksen mukaan hallintolainkäytössä olisi tarkoituksenmukaista soveltaa näiltä osin samoja säännöksiä kuin yleisissä tuomioistuimissa.

Yleiset säännökset

1 §. *Säännösten soveltamisala.* Tätä lakia sovelletaan hallintolainkäyttöasiassa hallintolainkäyttöviranomaiselle annettuun tai hallintolainkäyttöviranomaisen laatimaan asiakirjaan sekä hallintolainkäyttöasian suulliseen käsittelyyn hallintolainkäyttöviranomaisessa.

Tätä lakia sovelletaan myös asiakirjaan, joka on annettu hallintoviranomaiselle siinä tarkoituksessa, että se toimitetaan oikaisumenettelyyn tai kuulemisen taikka muun väli-toimen jälkeen hallintolainkäyttöviranomaiselle.

Mitä asiakirjasta säädetään, koskee vastaavasti esinettä.

2 §. *Määritelmät.* Tässä laissa tarkoitetaan

- 1) *hallintolainkäyttöviranomaisella* korkeinta hallinto-oikeutta, hallinto-oikeutta, vaakuutusoikeutta, markkinaoikeutta sekä niitä muutoksenhakuasioita käsittelemään perustettuja lautakuntia, joissa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996);
- 2) *suullisella käsittelyllä* oikeudenkäyntitilaisuutta, jossa asianosaista, todistajaa tai muuta oikeudenkäynnissä kuultavaa henkilöä kuullaan henkilökohtaisesti; ja
- 3) *asianosaisella* sitä, joka on oikeudenkäynnin osapuolena, ja sitä, jonka oikeuteen, etuun tai velvollisuuteen oikeudenkäynti voi välittömästi vaikuttaa.

Asiakirjojen julkisuus

3 §. *Hallintolainkäyttöviranomaisen diaari.* Hallintolainkäyttöviranomainen pitää diaaria toimivaltaansa kuuluvien hallintolainkäyttöasioiden käsittelyä varten, sille säädettyjen ilmoitusvelvoitteiden täyttämiseksi sekä toimintansa seuraamiseksi, suunnittelemiseksi ja arvioimiseksi.

Diaariin merkitään tiedot asianosaisista, asian laadusta, asian käsittelyn vaiheista sekä asian lopputoimenpiteistä ja lopputuloksesta. Diaariin merkittävistä tiedoista säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

4 §. *Diaariin merkittyjen tietojen julkisuus ja tietojen luovuttaminen.* Diaariin merkittyjen tietojen julkisuudesta, salassapidosta ja tietojen luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Diaariin merkitty tieto voidaan sen lisäksi mitä mainitussa laissa säädetään, pitää salassa, jos se on tarpeen tuomioistuimen ja muun lainkäyttöelimen päätöksen perusteluiden mahdollisimman laajan julkisuuden toteuttamiseksi.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, hallintolainkäyttöviranomainen voi salassapitosäännösten estämättä antaa diaariin merkittyjä tietoja, jos se on tarpeen toisen henkilön oikeuksien toteuttamiseksi tai viranomaisen tehtävien hoitamiseksi.

- säännöksen perusteluissa todettaisiin, että diaariin merkityn tiedon pitäminen salassa sillä perusteella, että se on tarpeen tuomioistuimen päätöksen perusteluiden mahdollisimman laajan julkisuuden toteuttamiseksi, tulisi kyseeseen lähinnä seuraavissa asiaryhmissä:

- verotus;
- lastensuojeluasiat;
- toimeentulotuki;
- kehitysvammaisten erityishuolto;
- vammaispalvelu;
- päihdehuolto;
- omaishoidon tuki;
- hoitoon määrääminen mielenterveysasiassa tai itsemääräämisoikeuden rajoittaminen;
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut;
- vakuutus oikeuden ja sen alaiseen muutoksenhakujärjestelmään kuuluvien lautakuntien toimivaltaan kuuluvat asiat;
- ne ulkomaalaisasiat, joissa on kysymys hakemuksesta kansainvälisen suojelun saamiseksi tai perheen yhdistämiseksi kansainvälisen suojelun perusteella taikka henkilön poistamisesta maasta kansallisen turvallisuuden vaarantumisen vuoksi;
- ja
- eväty turvakieltohakemus.

5 §. *Luettelo hallinnollista vapaudenriistoa koskevissa asioissa ja sen julkisuus.* Hallintotuomioistuinten on pidettävä luetteloa niistä henkilöistä, joiden hallinnollista vapaudenriistoa koskevaa asiaa on käsitelty tuomioistuimessa viimeisen kahden vuoden aikana alistuksena tai valituksena. Luetteloon merkitään henkilön nimi asian tultua hallintotuomioistuimessa vireillä ja nimi poistetaan kahden vuoden kuluttua viimeimmästä merkinnästä.

Jokaisella on oikeus saada nähtäväkseen luetteloon merkityt tiedot. Tietojen luovuttamisesta kopiona säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa.

6 §. *Hallintolainkäyttöviranomaisen asiakirjan julkisuus.* Hallintolainkäyttöviranomaiselle hallintolainkäyttöasiassa annettujen tai hallintolainkäyttöviranomaisen laatimien asiakirjojen julkisuudesta ja salassapidosta on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tai muussa laissa säädetään.

Hallintolainkäyttöviranomainen voi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin varmistamiseksi taikka muun erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi päättää, että päätös tai sen osa on salassapitosäännösten estämättä julkinen.

Hallintolainkäyttöviranomainen voi, jos tiedon antaminen asiakirjasta salassapitosäännösten soveltamisesta huolimatta olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua, päättää asiakirjan tai sen osan pidettä-

väksi salassa. Päätöksen lopputulos ja sovelletut lainkohdat ovat tällöinkin aina julkisia.

7 §. *Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin.* Asianosaisella on oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä.

Asianosaisella ei kuitenkaan ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

- 1) viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin yhteystietoihin;
- 2) tuomioistuimen ratkaisun sisältävään asiakirjaan ennen kuin se on annettu tai se on asianosaisen saatavissa;
- 3) tuomioistuimen jäseniä varten tuomioistuimessa laadittuun esittelymuistioon, ratkaisuehdotukseen ja niihin verrattavaan muuhun asian valmistelemiseksi laadittuun asiakirjaan ennen kuin asian käsittely on siinä tuomioistuimessa päättynyt;
- 4) muuhun tuomioistuimessa laadittuun asiakirjaan ennen kuin se on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla varmennettu;
- 5) asiakirjaan, jonka salassapidosta oikeudenkäynnissä on kyse;
- 6) viranomaisen tai muun julkisista hankinnoista annetussa laissa (1992/1505) tarkoitetun hankintayksikön järjestämää tarjouskilpailua koskevassa asiassa toisen tarjouksen tekijän liike- tai ammattisalaisuutta koskeviin tietoihin tarjouksen hintaa lukuun ottamatta; ja
- 7) asiakirjaan, josta tiedon antaminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

Asianosaisen 1 momentissa tarkoitettu oikeus koskee asiakirjaa, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Sillä, jonka muutoksenhakuoikeus perustuu kunnan tai muun yhteisön jäsenyyteen, on oikeus saada tieto vain julkisen asiakirjan sisällöstä.

- nämä säännökset ovat pääosin nykyisinkin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa

Suullisen käsittelyn julkisuus

8 §. *Julkinen käsittely.* Yleisöllä on oikeus olla läsnä asian suullisessa käsittelyssä.

9 §. *Suljettu käsittely hallintolainkäyttöasiassa.* Suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, jos siinä esitetään asiakirja tai tieto, joka on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tai muun lain mukaan salassa pidettävä. Tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että suullinen käsittely on tällöinkin julkinen, jos tämä on tarpeen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttamisen turvaamiseksi.

10 §. *Läsnäolo suljetussa käsittelyssä.* Suljetussa käsittelyssä saavat asianosaisten ja heidän edustajiensa ja avustajiensa sekä päätöksen tehneen hallintoviranomaisen edusta-

jan lisäksi olla läsnä sellaiset henkilöt, joiden läsnäoloa tuomioistuin pitää tarpeellisena.

Päätettäessä asian käsittely toimitettavaksi yleisön läsnä olematta voidaan yleisön läsnäoloa rajoittaa vain siltä osin kuin se on tarpeen suojattavien etujen turvaamiseksi.

Menettely ja muutoksenhaku

11 §. *Tiedon tai käsittelyn julkisuutta koskevan ratkaisun tekeminen.* Tiedon antamisesta asiakirjasta päätetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n mukaisesti hallintoasian käsittelyjärjestyksessä. Hallintoasian käsittelyjärjestyksessä ratkaistavaan asiaan sovelletaan muutoin hallintolakia (434/2003).

Tiedon tai käsittelyn julkisuudesta päätetään kuitenkin lainkäyttöasian käsittelyjärjestyksessä, jos asianosainen pyytää tietoa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin liittyen ja asia on tarpeen ratkaista pääasian yhteydessä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi. Lainkäyttöasian käsittelyjärjestyksessä ratkaistaan myös ne oikeudenkäynnin julkisuutta koskevat seikat, jotka on tarpeen ratkaista suullisessa käsittelyssä.

3 mom. vaihtoehto 1:

Jos valituskirjelmä tai muu asiakirja on hallintoviranomaisen hallussa siinä tarkoituksessa, että se toimitetaan hallintolainkäyttöelimelle oikaisumenettelyn tai kuulemisen taikka muun välitoimen suorittamisen jälkeen, ratkaisu tiedon tai asiakirjan luovuttamisesta tehdään hallintoviranomaisessa.

- menettelyssä sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n säännöksiä eikä siitä tarvittaisi erikseen säännöstä

3 mom. vaihtoehto 2:

Jos valituskirjelmä tai muu asiakirja on hallintoviranomaisen hallussa siinä tarkoituksessa, että se toimitetaan hallintolainkäyttöelimelle oikaisumenettelyn tai kuulemisen taikka muun välitoimen suorittamisen jälkeen, ratkaisun tiedon tai asiakirjan luovuttamisesta tekee hallintoviranomaisessa tähän tehtävään määrätty virkamies. Virkamiehen epäävään ratkaisuun haetaan oikaisua siltä tuomioistuimelta tai muulta lainkäyttöelimeltä, jonka toimivaltaan kuuluu käsitellä pääasiaa koskeva muutoksenhakemus. Oikaisupyynnön sovelletaan muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

12 §. *Asian käsittely hallintoasiana.* Toimivaltainen käsittelemään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetun oikaisupyynnön on:

- 1) korkein hallinto-oikeus kokoonpanossa, johon kuuluu vähintään kolme lainoppinutta jäsentä;
- 2) hallinto-oikeus, vakuutusosasto ja markkinaoikeus kokoonpanossa, johon kuuluu vähintään yksi lainoppinut jäsen;
- 2) muu muutoksenhakuelin kokoonpanossa, johon kuuluu vähintään muutoksenhakuelimen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja.

Asia ratkaistaan tuomioistuimessa tai muussa lainkäyttöelimestä esittelystä ja asian käsittelyyn sovelletaan muutoin hallintolakia. Tuomioistuimen tai muun lainkäyttöelimen toimivaltaisesta kokoonpanosta voidaan antaa tarkempia määräyksiä asianomaisen tuomioistuimen tai lainkäyttöelimen työjärjestyksessä.

13 §. *Toimivaltainen kokoonpano hallintolainkäyttöasiassa.* Suullisessa käsittelyssä tehtävän oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan ratkaisun tuomioistuin ja muu lainkäyttöelin tekee siinä kokoonpanossa, jossa suullinen käsittely toimitetaan. Muutoin tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan julkisuusasian siinä kokoonpanossa, jossa pääasia on ratkaistava.

14 §. *Muutoksenhaku oikaisupäätökseen.* Oikaisupäätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa ja tässä laissa säädetään.

Vakuutusosoikeuden ja markkinaoikeuden oikaisupäätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Vakuutusosoikeuden alaiseen muutoksenhakujärjestelmään kuuluvan lautakunnan oikaisupäätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen. Muun muutoksenhakulautakunnan tekemään oikaisupäätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden ja vakuutusosoikeuden 3 momentissa tarkoitettuihin päätöksiin voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitusluvan myöntämisen perusteet ovat:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

15 §. *Muutoksenhaku hallintolainkäyttöpäätökseen.* Hallintolainkäyttöasian käsittelyjärjestyksessä tehtyyn julkisuutta koskevaan päätökseen haetaan muutosta pääasian käsittelyjärjestyksessä pääasiaan liittyvän valituskiellon tai valitusrajoituksen estämättä. Päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Vakuutusosoikeuden edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen niissä asiaryhmissä, joissa korkein oikeus on toimivaltainen tutkimaan pääasiaa koskevan purkihakemuksen. Muissa asiaryhmissä päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

16 §. *Päätöksen täytäntöönpano.* Muutoksenhaku lykkää päätöksen täytäntöönpanoa, jollei valitusviranomainen toisin päätä.

Erinäiset säännökset

17 §. *Maksuttomuus.* Tässä laissa tarkoitetun ratkaisun tekemisestä, joka koskee asiakirjan tai tiedon luovuttamista hallintoasian käsittelyjärjestyksessä, ei peritä maksua.

18 §. *Voimaantulo.* Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

- kumotaan oikeudenkäynnin julkisuudesta 21 päivänä joulukuuta 1984 annettu laki (945/1984) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen

- siirtymäsäännökset (diaari ym.)

Muistio 23.6.2003

Lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne

VEROTUSRATKAISUJEN JULKISUUS HALLINNOSSA JA HALLINTOLAINKÄYTÖSSÄ

Muistiossa tarkastellaan hallinnossa ja hallintolainkäytössä sovellettavaa verotusta koskevien tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevaa erityissääntelyä. Muistion eräänä tarkoituksena on osoittaa, että oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lainvalmistelun vuoksi lienee myös aihetta tarkastella uudestaan eräitä verotusta koskevia erityissäännöksiä. Nämä erityissäännökset koskevat erityisesti tuomioistuinten ratkaisujen julkisuutta verotusasioissa ja laajemminkin verotustietojen julkisuutta. Harkittavaksi tulisi muun ohella ottaa, onko tuomioistuinten verotusta koskevien ratkaisujen julkisuutta ylipäätään enää tarpeen säätää erityislaeissa.

Lisäksi huomiota kiinnitetään siihen, että nykyisten säännösten mukaan tuomioistuinvaiheen ja oikaisuvaiheen ratkaisujen julkisuutta koskevan sääntely on erilaista, vaikka esimerkiksi välillisessä verotuksessa oikaisu- ja muutoksenhakuvaihe muodostavat kokonaisuuden.

Huomiota kiinnitetään myös siihen, että verotusta koskevien tietojen salassapitosääntelyyn sisältyy tällä hetkellä säännöksiä, jotka eivät mahdollista muutettujen verotustietojen julkisuutta, vaikka alkuperäinen tieto on ollut julkinen. Koska verotustietoja sisältyy useisiin rekisterijärjestelmiin, verotustietojen julkisuutta koskevan salassapitosääntelyn tulisi olla mahdollisimman yhteismitallista ja taata oikeiden tietojen saatavuus. Muutostietojen puutteellinen julkisuussääntely johtaa siihen, että tietojärjestelmiin voi sisältyä samasta verovelvollisesta erilaisia tietoja tai oikeat tiedot eivät ole kaikkien saatavilla.

Muistiossa tarkastellaan *verotustietojen julkisuudesta annettua lakia* (1346/1999), *virka-avusta verotuksen alalla Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä annettua lakia* (1220/1994), *yritys- ja yhteisötietolakia* (244/2001), *autoverolakia* (1483/1994), *tullilakia* (1466/1994), *valmisteverotuslakia* (1469/1994) sekä näihin lakeihin liittyvää yhteisön lainsäädäntöä ja kansainvälisiä sopimuksia. Muistiossa tarkastellaan myös verotustietolain suhdetta julkisuuslakiin ja henkilötietolakiin.

1. Verotustietolaki

1.1 Soveltamisala

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia (1346/1999, jäljempänä verotustietolaki) sovelletaan verotusta varten *verohallinnolle annettuihin ja verohallinnossa laadittuihin yksittäistä verovelvollista koskeviin asiakirjoihin*

(*verotusasiakirjat*) sekä niihin sisältyviin tietoihin (*verotustiedot*). Lakia sovelletaan myös muuhun ilmoittamis- ja tiedonantovelvolliseen sekä yhtymään.

Verohallinnosta annetun lain (1557/1995) mukaan valtiovarainministeriön alaiseen verohallintoon kuuluvat verohallitus ja verovirastot. Verohallintoon voi kuulua myös muita yksiköitä sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään.

Lakia sovelletaan myös *muutoksenhaku- ja muulle viranomaiselle annettuihin tai siellä laadittuihin asiakirjoihin*, joihin sisältyy edellä tarkoitettuja tietoja joko verovelvollisesta, muusta ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisesta sekä yhtymästä.

Verotustietolain soveltamisalamäärittelystä johtuen lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät esimerkiksi Ajoneuvohallintokeskuksen ja tullihallinnon vastaavat verotusta koskevat asiakirjat.

Veromuodoista verotustietolain soveltamisalaan kuuluvat tulo- ja varallisuusvero, yhteisövero, kunnallisvero, kirkollisvero, kiinteistövero, lähdevero, perintö- ja lahjavero, arvonnäisävero, vakuutusmaksuvero, arpajaisvero ja varainsiirtovero sekä uutena veromuotona tonnistovero. Hallituksen esityksessä (HE 149/1999 vp) todetaan lisäksi, että verotustietolain soveltamisalaan kuuluvat myös kumottujen veromuotojen tiedot, koska tiedot ovat edelleen verohallinnon hallussa. Tällaisia kumottuja veromuotoja ovat liikevaihtovero ja luottovero.

Verotustietolakia ei sovelleta asiakirjoihin, jotka sisältävät yksittäisen verovelvollisen *tilitystietoja*. Veronsaajaa koskevat tilityserittelyt ja muut erilaiset verotulojen tilitystietoja sisältävät asiakirjat kuuluvat julkisuuslain soveltamisalaan. Verotustietolain lähtökohtana oleva asian käsittely verohallinnossa merkitsee toisaalta sitä, että käsiteltäessä verohallinnossa *verohuojennusasiaa*, jota koskeva vero ei kuulu verohallinnon määrättäväksi, asiaan sovellettaisiin tältä osin kuitenkin verotustietolakia (HE 149/1999 vp, 1 §:n yksityiskohtaiset perustelut).

1.2 Tietojen antaminen ulkomaan viranomaisille

Verotustietojen antamisesta ulkomaan viranomaisille säädetään useissa laeissa ja kansainvälisissä sopimuksissa. Tällaisia kansainvälisiä sopimuksia ovat *OECD:n ja Euroopan neuvoston yleissopimus veroasioissa annettavasta keskinäisestä virka-avusta (SopS 21/1995)* sekä kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevat sopimukset ja virka-apusopimukset, joita Suomi on tehnyt lukuisten maiden kanssa. Sopimuksissa on määritelty, mitä veroja tietojen antaminen koskee, mitkä tiedot on pidettävä salassa sekä mihin tarkoitukseen ja minkä viranomaisen toimesta tietoja voidaan pyytää.

Suomen tekemien verosopimusten tietojen vaihtoa koskevat artikkelit noudattavat pääasiassa OECD:n malliverosopimusta.

Malliverosopimuksen mukaan sopimusvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on vaihdettava keskenään sellaisia tietoja, jotka ovat *välttämättömiä* verosopimuksen tai sopimusvaltioiden verosopimuksen piiriin kuuluvia veroja koskevan sisäisen lainsäädännön soveltamiseksi, jollei tämän lainsäädännön perusteella tapahtuva verotus ole sopimuksen vastainen. Sopimusvaltion ei kuitenkaan tarvitse ryhtyä hallintotoimiin, jotka poikkeavat sen omasta tai toisen

sopimusvaltion lainsäädännöstä tai hallintokäytännöstä. Sopimusvaltion ei myöskään tarvitse antaa tietoja, joita sen tai toisen sopimusvaltion lainsäädännön mukaan tai säännönmukaisen hallintomenettelyn mukaisesti ei voida hankkia. Sopimusvaltion ei tarvitse antaa tietoja, jotka paljastaisivat *liikesalaisuuden taikka teollisen, kaupallisen ja ammatillisen salaisuuden tai elinkeinotoiminnassa käytetyn menettelytavan*. Sopimusvaltion ei myöskään tarvitse antaa tietoja, joiden ilmaiseminen olisi *vastoin yleistä järjestystä*.

Yhteisön lainsäädännössä huomioon otettavaa sääntelyä on muun ohella *neuvoston asetus (ETY) N:o 218/92 hallinnollisesta yhteistyöstä välillisen verotuksen alalla sekä neuvoston direktiivi jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten keskinäisestä avusta välittömien ja välillisten verojen alalla 77/799/ETY* (ns. virka-apudirektiivi).

Direktiiviä on muutettu neuvoston direktiivillä 79/1070/ETY, jolla direktiivin soveltamisala laajennettiin koskemaan arvonlisäveroa, ja neuvoston direktiivillä 92/12/ETY, jolla soveltamisala laajennettiin koskemaan mineraaliöljyjen, alkoholin ja alkoholijuomien sekä valmistetun tupakan valmisteveroja.

Direktiivi 77/799/ETY muutoksineen on pantu Suomessa täytäntöön *keskinäisestä virka-avusta verotuksen alalla Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä annetulla lailla (1220/1994)*.

Viimeksi mainitun lain mukaan virka-apudirektiivin 1 artiklassa tarkoitettuja tulo- ja varallisuusveroja ovat Suomessa erityisesti seuraavat verot ja maksut: 1) valtion tuloverot; 2) yhteisön tulovero; 3) kunnallisvero; 4) kirkollisvero; 5) kansaneläkevakuutusmaksu; 6) sairausvakuutusmaksu; 7) korkotulon lähdevero; 8) rajoitetusti verovelvollisen lähdevero; 9) varallisuusvero ja 10) kiinteistövero. Virka-apudirektiivissä tarkoitettuja välillisiä veroja ovat puolestaan arvonlisävero, nestemäisten polttonesteiden valmistevero, alkoholi- ja alkoholijuomaverot ja tupakkaverot.

Virka-apulain mukaan toimivaltainen viranomaisministeriö. Virka-apu käsittää pyynnöstä tapahtuvan tietojenvaihdon, automaattisen tietojenvaihdon, oma-aloitteisen tietojenvaihdon sekä toisen jäsenvaltion veroviranomaisen edustajan läsnäolon toisessa jäsenvaltiossa siten kuin virka-apudirektiivin 2-6 artiklassa säädetään.

Virka-apulain mukaan tietojen antamisen määräajasta, salassapitosäännöksistä, tietojen vaihdon rajoituksista, viranomaisten välisistä neuvottelumenettelyistä ja yhteistyön kehittämisestä on voimassa, mitä direktiivin 5 sekä 7-10 artiklassa säädetään. Lain 5 §:n 2 momentin mukaan laki ei vaikuta niihin mahdollisiin laajempiin tietojenvaihtoihin koskeviin velvoitteisiin, joihin Suomi on sitoutunut tai sitoutuu muualla lainsäädännössä tai Suomea kansainvälisesti velvoittavissa sopimuksissa.

Virka-apudirektiivin 7.1 artiklan mukaan *jäsenvaltion on pidettävä kaikki tiedossaan olevat tässä direktiivissä tarkoitettut tiedot salassa samalla tavoin kuin sen kansallisen lainsäädännön mukaan salassa pidettävät tiedot*.

Direktiivin mukaan näitä tietoja

- saa antaa ainoastaan henkilöille, jotka ovat välittömästi tekemisissä veron määräämisen kanssa tai veron määräämisen viranomaisvalvonnan kanssa
- saa lisäksi ilmaista ainoastaan sellaisen oikeudellisen menettelyn, rikosoikeudellisen menettelyn tai hallinnollisten seuraamusten soveltamiseen

johtavan menettelyn yhteydessä, joka on tarkoitettu tai joka liittyy veron määräämiseen tai sen määräämisen valvontaan ja ainoastaan henkilöille, jotka ovat välittömästi osallisina tässä menettelyssä; näitä tietoja voidaan kuitenkin ottaa huomioon *julkisessa oikeuskäsittelyssä tai tuomioissa, jos tiedot antavan jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen ei tätä vastusta*

- ei missään olosuhteissa saa käyttää muihin tarkoituksiin kuin verotukseen tai sellaiseen oikeudelliseen menettelyyn tai hallinnollisten seuraamusten soveltamiseen johtavaan menettelyyn, joka on tarkoitettu tai joka liittyy veron määräämiseen tai sen määräämisen valvontaan.

Direktiivin 7 artiklassa säädetään muutoin siitä, miten direktiivin säännöksiä tiukemmat kansalliset säännökset vaikuttavat tietojen vaihtamiseen sekä millä edellytyksillä luovutettavia tietoja voidaan käyttää muihin tarkoituksiin tai luovuttaa kolmannelle valtiolle.

Direktiivin 8.2 artiklan mukaan tietojen antamisesta voidaan kieltäytyä, jos tietojen antaminen johtaisi *liike-, elinkeino- tai ammattisalaisuuden taikka kaupallisen menettelyn ilmaisemiseen tai jos tietojen ilmaiseminen olisi vastoin yleistä järjestystä*.

Neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 218/92 tarkoitetut velvoitteet koskevat lähinnä eri jäsenmaiden hallintoviranomaisten välistä tietojenvaihtoa sekä jäsenmaiden hallintoviranomaisten ja komission välistä tietojenvaihtoa. Asetuksen 3.1 artiklan mukaan velvoitteet antaa virka-apua eivät koske hallintoviranomaisten antamia tietoja tai näiden saamia asiakirjoja, jos nämä toimivat *oikeusviranomaisten pyynnöstä*. Virka-apua pyydetessä nämä tiedot ja asiakirjat on kuitenkin annettava aina, kun oikeusviranomainen, jolta niitä on pyydetävä, antaa siihen suostumuksensa. Asetus ei myöskään vaikuta rikosasioissa annettavaan oikeudelliseen virka-apuun (3.3 artikla).

Asetuksessa tarkoitettujen tietojen ja asiakirjojen salassapidosta säädetään 9 artiklassa. Asetuksen mukaan tiedot ovat *luottamuksellisia*. Asetuksen mukaan tiedot *kuuluvat ammattisalaisuuksiin*, ja niihin sovelletaan vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä samanlaisille tiedoille säädettyä tietosuojaa sekä vastaavia yhteisön toimielimiin sovellettavia säännöksiä.

Tietoja ei saa antaa käytettäväksi muille kuin henkilöille, jotka suoraan osallistuvat verojen määräämiseen, kanton tai hallinnolliseen valvontaan, taikka yhteisön toimielimen palveluksessa oleville henkilöille, joiden toiminta edellyttää näiden tietojen käyttöä. Tietoja voidaan lisäksi *käyttää verolainsäädännön rikkomisesta johtuvassa oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä*, joka voi johtaa seuraamusten määräämiseen.

Asetuksen mukaan tiedot luovuttavan jäsenvaltion on sallittava tietojen käyttö muihinkin tarkoituksiin pyytävän viranomaisen jäsenvaltiossa, jos luovuttajan jäsenvaltion lainsäädännössä sallitaan tietojen käyttö vastaaviin tarkoituksiin. Pyytävä viranomainen voi samoin luovuttajavaltion suostumuksella luovuttaa tiedot kolmannen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Verotustietolaissa ei säädetä tietojen antamisesta yhteisön viranomaisille eikä muille ulkomaan viranomaisille. Verotustietoja annetaan siten näille julkisuuslain 30 §:n mukaisesti.

1.3 Verotustietolain suhteesta julkisuuslakiin ja henkilötietolakiin

Verotustietolain 2 §:n mukaan verotusasiakirjoihin ja tietoihin sovelletaan sinänsä viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) annetun lain ja henkilötietolain (523/1999) säännöksiä, jollei tässä laissa tai muussa laissa toisin säädetä.

Erillissäätelyn puuttuessa verotustietojen ja –asiakirjojen käsittelyssä tulevat esimerkiksi sovellettaviksi julkisuuslain säännökset tiedonsaannista ja tiedon antamisesta asiakirjan julkisesta osasta (vm. lain 9-10 §), oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta (12 §), menettelysäännökset tiedon pyytämisestä ja antamisesta (13-16 §) sekä viranomaisen velvollisuus edistää tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa (vm. lain 5 luvun säännökset).

Asianomaisen tiedonsaantioikeuden osalta verotustietolaissa viitataan suoraan julkisuuslakiin (verotustietolain 4.3 §).

Julkisuuslain säännöksiä sovelletaan myös asiakirjasalaisuuteen (22 §), vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon (23 §), salassa pidettävän tiedon antamisen yleisiin perusteisiin (26 §), arkistoon siirrettyjen asiakirjojen antamiseen (27 §) sekä viranomaiseen lupaan salassa pidettävän asiakirjan antamiseen (28 §). Julkisuuslaista sovelletaan luonnollisesti myös muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

Hallituksen esityksessä (HE 149/1999 vp) katsottiin, että julkisuuslain 26 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla verotarkastajien tekemiä verotusta koskevia ehdotuksia ja perintäasioita voidaan perustella muuta henkilöä kuin verovelvollista koskevilla tiedoilla. Hallituksen esityksessä todetaan tältä osin, että julkisuuslain mainitun säännöksen mukaan salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa tiedot antavan viranomaisen hoidettavaksi kuuluvan ”korvauksen tai muun vaatimuksen toteuttamiseksi”. Hallituksen esityksen mukaan ”vaatimuksella on julkisuuslain perustelujen mukaan laaja sisältö ja se tarkoittaa sekä yksityisoikeudellisia että julkisoikeudellisia saatavia ja muita suorituksia”. Mainitun lähtökohdan vuoksi *verotustietolaissa ei ole säännöksiä kolmatta koskevien verotustietojen käytöstä henkilön tai yhteisön verotuksessa.*

Luonnollisen henkilön taloudellisia olosuhteita kuvaavat tiedot, kuten muutkin verotustiedot, ovat henkilötietolain soveltamisalan piiriin kuuluvia tietoja silloin, kun tiedot täyttävät *henkilötietolain tunnistettavuusedellytyksen.*

Sen sijaan verotustietoja tai muitakaan taloudellisia olosuhteita kuvaavia tietoja ei ole henkilötietolaissa lueteltu arkaluonteisiksi tiedoiksi. Hallituksen esityksessä aikaisemmin voimassa olleeksi henkilörekisterilaiksi (HE 56/1983 vp s. 31) kylläkin todettiin, että mainittua lakia valmisteltaessa oli harkittu, tulisiko taloudellista asemaa koskevat tiedot säätää arkaluonteisiksi tiedoiksi. Tähän lainsäädäntöratkaisuun ei kuitenkaan päädytty sen vuoksi, että tällaisten tietojen arkaluonteisuus riippuu tietojen käyttötarkoituksesta ja henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön mukainen tarpeellisuusvaatimus sinänsä jo rajoittaa tietojen epäasianmukaista rekisteröintiä.

Yhteisöoikeudellisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin liittyen verotuksen henkilötietoja voidaan siirtää henkilötietolain 22 ja 23 §:ssä säädetyin edellytyksin. Verotusasiassa

henkilötunnuksen käsittelyyn ja siten myös tiedon antamiseen siitä sovelletaan henkilötietolain 13 §:ää.

1.4 Verohallinnon julkiset tiedot

1.4.1 Tulo- ja varallisuusverotuksen julkiset tiedot

Verohallinnon julkisista tiedoista säädetään verotustietolain 2 luvussa.

Julkisia tietoja tulo- ja varallisuusverotuksessa ovat ensinnäkin verovelvollisen nimi, syntymävuosi ja kotikunta (ei siis henkilötunnus), jollei julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 31 kohdasta tai väestötietolain 25 §:n 4 momentista muuta johdu.

Julkisia tietoja ovat myös tiedot valtionverotuksessa verotettavasta ansiotulosta, valtionverotuksessa verotettavasta pääomatulosta ja varallisuudesta, kunnallisverotuksessa verotettavasta tulosta, tulo- ja varallisuusverosta, kunnallisverosta sekä maksuunpantujen verojen ja maksujen yhteismäärästä, ennakoiden yhteismäärästä sekä veronkannossa maksettavasta tai palautettavasta määrästä.

Yhteisöjen ja yhteisötuksien verotustiedoista ovat julkisia nimi, kotikunta ja liike- ja yhteisötunnus (nyk. yhteisö- ja yritystunnus).

Lisäksi julkisia ovat tiedot verotettavasta tulosta ja varallisuudesta, maksuunpannun veron yhteismäärästä, ennakoiden yhteismäärästä ja veronkannossa maksettavasta tai palautettavasta määrästä.

Edellä tarkoitetut tiedot ovat julkisia *verotuksen päättymishetken mukaisina* ja tulevat julkisiksi verovuotta seuraavan kalenterivuoden marraskuun alusta. Verotuksen vastaavat *muutostiedot* eivät ole yksityisten verovelvollisten eivätkä yhteisöjen ja yhteisötuksien osalta tämän mukaisesti julkisia. Hallituksen esityksessä muutostietojen erilaista julkisuuskohtelua perusteltiin toteamalla, että ne eivät olisi julkisia, koska ne eivät ole sitä nykyisinkään.

1.4.2 Kiinteistöveron ja eräiden muiden verojen julkiset tiedot

Kiinteistöveron ja eräiden muiden verojen julkisista tiedoista säädetään verotustietolain 6 §:ssä.

Julkisia ovat tiedot:

- 1) kiinteistön laskennallisesta kiinteistöveroista sekä kiinteistöverovelvollisen nimestä;
- 2) verotuslain (482/1958) 67 §:n mukaisesti nähtäville asetetusta veroluokituksesta laadituista asiakirjoista ajantasaisuusmerkintöineen (tiedot liittyvät tuloverotuksessa pinta-alaperusteiseen metsäverojärjestelmään vuoden 2005 loppuun kestävä siirtymäkauden ajan; muutoin tietoja tarvitaan määrittäessä metsänhoitomaksua);
- 3) varallisuusverolain (1537/1992) 26-29 §:ssä tarkoitettujen osakkeiden, osuuksien ja muiden arvopapereiden verotusarvoista;

- 4) eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista annetun lain (680/1976) nojalla verohuojennuksen saaneen yhteisön nimestä sekä siitä, mitä verovuosia huojennus koskee;
- 5) tonnistoverolain (476/2002) nojalla tonnistoverovelvolliseksi hyväksytyt yhtiön nimestä, tonnistoverokauden alkamisesta sekä hyväksymisen peruuttamisesta.

Edellä 1 kohdassa tarkoitettu tieto on julkinen verotuksen päättymishetken mukaisena ja tulee julkiseksi kiinteistöverotuksen päättyttyä (muutostiedot eivät ole julkisia). Momentin 3 kohdassa tarkoitettu tieto Verohallituksen määräämästä verotusarvosta tulee julkiseksi päätöksen tekemisestä ja veroviraston laskema verotusarvo yhteisön verotuksen päättymisestä. Yleishyödyllisten yhteisöjen osalta *tiedot kielteisistä päätöksistä* eivät ole julkisia.

1.4.3 Julkiset tilinpäätöstiedot

Lain 7 §:ssä säädetään *julkisista tilinpäätöstiedoista*. Pykälän mukaan osakeyhtiöiden, osuuskuntien, keskinäisten vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistysten *tuloslaskelma ja tase* ovat julkisia.

Muiden verovelvollisten tuloslaskelma ja tase ovat julkisia, jos verovelvollinen ilmoittaa olevansa velvollinen kirjanpitolain (1336/1997) mukaan ilmoittamaan tilinpäätöksensä rekisteröitäväksi. Taseen tiedot ovat kuitenkin julkisia kirjanpitoasetuksessa (1339/1997) tarkoitettussa *lyhennyksessä muodossa*, jos verovelvollinen on sitä vaatinut.

Tilinpäätöstietojen julkisuutta koskevaa pykälää sovelletaan 1.1.2006 ja sen jälkeen päättyviltä tilikausilta annettaviin tietoihin. Tämänkin siirtymäkauden jälkeen konsernitilinpäätökset ovat saatavilla vain kaupparekisteristä, koska konsernit eivät ole erillisiä verovelvollisia ja konsernitilinpäätöksiä ei toimiteta verohallintoon.

Pykälän soveltamisen alkamisen jälkeen julkisia eivät ole *verohallintoon toimitetut tilinpäätöksen liitetiedot* (tilintarkastuskertomus, toimintakertomus ja yhtiökokouksen pöytäkirja).

Pykälä ei vaikuta kaupparekisterissä olevien tilinpäätöstietojen julkisuuteen. Mainitut rekisteritiedot ovat julkisia.

1.4.4 Liittymä yritys- ja yhteisötietolain tunniste- ja perustietoihin

Verotustietolain 8 §:ssä säädetään verohallinnon ylläpitämistä *yritys- ja yhteisötietolaissa* (244/2001) tarkoitettuun yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletetuista *yritysten ja yhteisöjen tunniste- ja perustiedoista*. Nämä tiedot tulevat julkisiksi rekisteriin merkittäessä.

Yritys- ja yhteisötietolain mukaan yritykset ja muut rekisteröitävät voivat tehdä yhteisen ilmoituksen Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämiin kauppa- ja säätiörekisteriin sekä verohallinnon ylläpitämiin työnantaja-, ennakkoperintä- ja arvonlisäverovelvollisten rekistereihin. Järjestelmässä uusi tunnus annetaan

välittömästi yrityksen tai yhteisön perustamisilmoituksen saapumisen jälkeen. Tällä rekisteröinnillä ei ole välittömiä oikeudellisia vaikutuksia, jotka alkavat vasta rekisteröinnistä kantarekistereihin ja ovat näiden kantarekistereiden säännösten mukaisia.

Tiedot kantarekistereistä luovutetaan niitä koskevien säännösten nojalla. Verohallinnon kantarekistereiden tarkemmat säännökset ovat ennakkoperintälaissa (1118/1996) ja arvonnisäverolaissa (1501/1993).

Yritys- ja yhteisötietorekisterin tiedot ovat julkisia. Rekisterin tunniste- ja perustiedot ovat saatavilla käyttöön maksutta yleisten tietoverkkojen kautta. Kuka tahansa voi näin ollen tarkistaa muun ohella rekisteröidyn yksikön tilan ja sen, mihin järjestelmään liittyvistä rekistereistä se on liitetty. Jokaisen oikeudesta saada tietoa tästä rekisteristä säädetään lain 16 §:ssä. Lain mukaan tietojen luovuttamiseen sähköisesti ei sovelleta julkisuuslain 16 §:n 3 momenttia.

Yritys- ja yhteisötunnuksen lisäksi rekisteröintivelvollisista talletetaan seuraavat *tunnistetiedot*:

- 1) tiedot siitä, millä nimellä tai nimillä toimintaa harjoitetaan;
- 2) kotipaikka tai kunta, josta toimintaa johdetaan;
- 3) luonnollisen henkilön nimi ja henkilötunnus (milloin ei voida antaa henkilötunnusta, syntymäaika ja siihen liittyvä järjestelmän sisäinen tunniste);
- 4) posti- ja käyntiosoite sekä muut rekisteröintivelvollisen mahdollisesti ilmoittamat yhteystiedot.

Rekisteriin talletetaan soveltuvin osin myös *perustiedot* rekisteröintivelvollisten:

- 1) toimialaa tai toiminnan laatua sekä kieltä koskevista verohallinnon rekistereihin tehtävistä merkinnöistä;
- 2) toiminnan harjoittamisen oikeudellisesta muodosta;
- 3) arvonnisäverovelvollisten rekisteriin merkitsemisestä ja sen perusteista;
- 4) vakuutusmaksuverovelvollisuudesta;
- 5) ennakkoperintärekisteriin merkitsemisestä;
- 6) työnantajarekisteriin merkitsemisestä;
- 7) yrityksen tai yhteisön merkitsemisestä muuksi kuin 3-6 kohdassa tarkoitetuksi verotuksen yksiköksi;
- 8) ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä kaupparekisteriin;
- 9) ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä säätiörekisteriin;
- 10) yrityksen tai yhteisön purkautumisesta, toiminnan keskeytyksestä ja lopettamisesta sekä luonnollisen henkilön elinkeinotoiminnan lopettamisesta;
- 11) yrityksen tai yhteisön muusta oikeudellisesta toimintakyvystä.

Eräitä vain verotuksen tarpeita varten ylläpidettäviä tietoja ei merkitä *yritys- ja yhteisötunnusrekisteriin*. Tällainen tieto on muun ohella luonnollisen henkilön henkilötunnus, henkilön nimi, jos hän käyttää toiminnassaan rekisteröityä toiminimeä, ja muu kuin yleiseen käyttöön tarkoitettu osoite. Muut poikkeukset koskevat muuta kuin elinkeinotoimintaa harjoittavia kuolinpesiä ja verotusyhtymiä.

Käytännössä edellä kuvat säännökset merkitsevät sitä, että verohallinnon rekisterimerkinnöistä näkyy *yritys- ja yhteisötietorekisterissä*: 1) ennakkoperintärekisteriin merkintä ja rekisteröinnin voimassaoloaika; 2)

arvonlisäverovelvollisten rekisteriin merkintä, rekisteröinnin peruste ja voimassaoloaika (rekisteröinnin perusteena voi olla arvonlisäverovelvollisuus liiketoiminnassa, kiinteistön käyttöoikeuden luovuttajana, alkutuottajana, vastuuryhmän jäsenenä liiketoiminnassa tai paliskunnan osakkaana porotaloudessa); 3) arvonlisäverovelvollisuutta vastaava merkintä vakuutusmaksuverovelvollisuudesta.

Luonnollisen henkilön muuta kuin elinkeinotoimintaa kuvaavat tiedot eivät tule julkisiksi ja yleisesti saataville yritys- ja yhteisötietolain mukaan. Yritys- ja yhteisötietolain rekisterin ulkopuolelle jäävät muun ohella kotitaloustyönantajat ja omaishoitajat sekä ulkomailta vakuutuksen ottaneet yksityishenkilöt (HE 188/2000 vp, 5 §:n yksityiskohtaiset perustelut).

Rekisteriin merkitään siis vain luonnollisen henkilön tai elinkeinotoimintaa harjoittamattoman kuolinpesän osalta: 1) tämän yritys- ja yhteisötunnus; 2) tieto siitä, onko kysymyksessä luonnollinen henkilö vai kuolinpesä; 3) tieto verohallinnon asianomaiseen rekisteriin merkinnästä sekä 4) tieto toiminnan mahdollisesta lopettamisesta.

Siltä osin kuin rekisteriin sisältyy henkilön *osoite- ja muita yhteystietoja*, sovellettaviksi tulevat julkisuuslain ja väestötietolain mukaiset turvasäännökset. Verotusyhitymän osalta rekisteriin merkitään yritys- ja yhteisötunnus sekä toimintamuototieto.

Verotustietolain 8 §:n 2 momentissa säädetään niistä edellytyksistä, joilla verohallinto voi antaa tiedon *kantarekisteriin merkitystä tiedosta*, jota ei ole merkitty yritys- ja yhteisötunnusrekisteriin.

Momentin mukaan verohallinto *voi antaa yksilöityä rekisteröityä koskevasta pyynnöstä tiedon* siitä, onko ennakkoperintälaissa tarkoitettu suorituksen saaja merkitty mainitussa laissa tarkoitettuun ennakkoperintärekisteriin, sekä tiedon merkinnän voimassaoloajasta, samoin kuin tiedon siitä, onko henkilö, yhtymä tai yhteisö merkitty arvonlisäverolaissa tarkoitettuun arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, sekä tiedon arvonlisäverovelvollisuuden perusteesta ja rekisteröinnin voimassaoloajasta.

Pykälän 3 momentin mukaan verohallinto voi omastakin aloitteestaan ilmoittaa työ- ja käyttökorvauksen maksajalle, jos rekisteröity on poistettu ennakkoperintärekisteristä otteen voimassaoloaikana. Säännöksellä on tarkoitus suojata työ- ja käyttökorvauksen maksajan vilpittömää mieltä (HE 149/1999 vp).

Pykälän 2 ja 3 momenteissa tarkoitettut tiedot ovat julkisia.

1.5 Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Muut kuin verotustietolaissa julkiseksi säädetty tiedot ovat lain systematiikan mukaan salassa pidettäviä. Salassa pidettävien tietojen käsittelystä verohallinnossa ja tietojen luovuttamisedellytyksistä säädetään verotustietolain 3 luvussa.

Lain 10 §:n mukaan *verohallinto saa käyttää ja käsitellä tiettyä verotusasiaa varten saamiaan tai laatimiaan verotustietoja muidenkin verohallintolain 2 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseksi henkilötietojen suojaa ja asiakirjojen salassapitoa koskevien säännösten estämättä*.

Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 149/1999 vp) todetaan tältä osin seuraavaa:

”...Esimerkiksi tulo- ja varallisuusverotusta varten annettuja tietoja voitaisiin käyttää perintöverotuksessa. Myös kolmannen henkilön tietoja voitaisiin käyttää salassapitovelvollisuuden estämättä siinä määrin kuin kyseisten tehtävien suorittaminen edellyttää. Siten kaikkia niitä tietoja, jotka on annettu verotusta varten, voitaisiin käyttää verohallintolain 2 §:n mukaisissa tehtävissä. Myös tuloverotusta varten annettua arkaluonteiseksi katsottua, terveydentilaa koskevaa tietoa voitaisiin käyttää verohallinnossa esimerkiksi verosta vapauttamista koskevaa asiaa ratkaistaessa. Arkaluonteisten tietojen käsittelykielto ei henkilötietolain 12 §:n mukaan estä näiden tietojen käsittelyä. Arkaluonteisia tietoja voitaisiin käsitellä muun muassa silloin, kun niiden käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.”

Hallituksen esityksen perusteluissa, valtiovarainvaliokunnan mietinnössä (VaVM 30/1999 vp) ja hallintovaliokunnan lausunnossa (HaVM 10/1999 vp) ei ole kiinnitetty huomiota siihen seikkaan, miten eri tarkoituksia varten annettujen tietojen yhdistäminen ja käyttö verohallinnossa tai vastaavien aikaisemmin kerättyjen tietojen käsittely muutoksenhakuvaiheessa hallintotuomioistuimessa vaikuttaa tarpeeseen kuulla asianomaista henkilöä.

Verotustietolain mukaan tämän lain nojalla annettuja *salassa pidettäviä verotustietoja saa käyttää ja käsitellä ainoastaan siinä tarkoituksessa, johon ne on annettu*, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Lain 13-17 §:ssä säädetään tarkemmin tietojen antamisesta verohallinnossa säilytettävistä asiakirjoista sekä yksityisille toimijoille että viranomaisille. Laissa säädetään muun ohella tietojen antamisesta verohallinnossa säilytettävästä perukirjasta sekä tietojen antamisesta kuolinpesän selvittämiseksi tai osituksen tai perinnönjaon toimittamiseksi. Laissa säädetään samoin konkurssipesän pesänhoitajalle annettavista tiedoista. Viimeksi mainittua tiedonsaantioikeutta rajoittaa se, että tietoja ei saa antaa yksityisyyden suojan piiriin kuuluvista henkilötietolaissa tarkoitetuista arkaluonteisista tiedoista.

Viranomaisille, kuten kunnalla ja seurakunnalla, on oikeus saada tarpeellisia tietoja muun ohella verohuojennusasioiden ratkaisemista varten sekä kunnalla laajemminkin lakisääteisten tehtävien hoitamista ja verotuksen toimittamista varten. Lain 17 §:ssä säädetään tietojen antamisesta ennakonpidätyksen toimittamista varten.

Lain 18 §:ssä säädetään verohallinnon *omaehtoisesta tietojen antamisesta eri viranomaistahoille tai julkisia tehtäviä hoitaville yhteisöille* rikosten ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi taikka viranomaisten valvontavelvollisuuden täyttämiseksi. Verohallinto voi lisäksi pyynnöstä antaa *yksittäistapauksessa tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille* laissa tarkemmin säännellyin edellytyksin (19 §).

Verohallinto voi niin ikään pyynnöstä antaa salassa pidettäviä tietoja *ulosottoviranomaisille, erilaisia tukia ja avustuksia myöntäville viranomaisille ja muille yhteisöille* (tuki- tai avustusasian käsittelyä varten tiedot verovelvollista koskevine tunnistetietoineen sekä hakijan eräänntyneistä ja maksamatta jätetyistä veroista, 20 §).

Tuki- ja avustusviranomaisten tiedonsaantioikeudet huomioon ottaen hallintotuomioistuimissa käsiteltävissä muissakin asiaryhmissä voi olla salassa pidettäviä verotustietoja.

Käytännössä tuki- ja avustusasioiden käsittelemiseksi tietoja voidaan antaa esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriölle, työministeriölle ja sisäasiainministeriölle, aluekehitysviranomaisina toimiville maakuntien liitoille sekä TE-keskuksille (esim. rakennerahastotuet, aluekehitystuet, Euroopan sosiaalirahaston tuet). Hallituksen esityksen laatimisajankohta huomioon ottaen siitä puuttuu esimerkkeinä maininta maaseutuelinkeinotukien sekä harkinnanvaraisten valtionavustuksen myöntämisestä ja valvonnasta vastaavista viranomaisista. Myös nämä viranomaiset voivat saada verohallinnolta tietoja (säädöksiä tietojensaantioikeudesta lisäksi ao. laeissa).

1.6 Tietojen tai ratkaisujen julkaiseminen

Lain 21 §:n mukaan veronkantolain (611/1978) perusteella kannettavia *arvonlisäveroja sekä ennakonpidätyksiä ja työnantajan sosiaaliturvamaksuja koskevia tietoja erääntyneistä ja maksamatta jätetyistä veroista* voidaan ilmoittaa julkaistaviksi verotuksen erikoisperintänä eli protestilistalle.

Protestilistalla julkaistavia tietoja ovat vero- ja maksuvelvollisen:

- 1) nimi;
- 2) toiminimi sekä yritys- ja yhteisötunnus;
- 3) verohallinnon tiedossa oleva kotikunta, jollei julkisuuslain 24.1 §:n 31 kohdasta tai väestötietolain 25.4 §:stä muuta johdu (turvasäännökset);
- 4) verojäämän verolaji ja määrä viivästysseuraamuksineen.

Lain 22 §:n mukaan korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeus voivat julkaista veroasiassa antamansa päätöksen sekä keskusverolautakunta antamansa ennakkoratkaisun *sanamuodon mukaisena tai lyhennettynä* siten, ettei siitä ilmene verovelvollisen nimeä taikka sellaisia yksityisiä luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja, joista verovelvollinen olisi tunnistettavissa.

1.7 Johtopäätöksiä edellisestä

Verotustietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevat säännökset ovat vaikeasti hallittavissa ja hahmotettavissa olevia. Tähän vaikuttavat ennen muuta säännösten lukuisuus ja monitasoisuus mutta myös säännösten sisällölliset erot sekä säännösten väliset tulkintasuhteet (yleislaki – toinen yleislaki, yleislaki – erityislaki, erityislaki – toinen erityislaki).

Yleislakien suhteiden osalta on otettava huomioon, että verotustietolain ohella ja rinnalla tulee soveltaa julkisuuslain ja henkilötietolain säännöksiä. Lainsäädäntöalueella on myös voimassa kansainvälisiä sopimuksia sekä yhteisön lainsäädäntöä. Kansainvälisten sopimusten ja yhteisön lainsäädännön salassapitoperusteet poikkeavat jonkin verran kansallisesti sovellettavista salassapitoperusteista.

Salassa pidettävänä verotustietoina käsitellään nykyisen lainsäädännön nojalla myös sellaisia asiakirjoja tai tietoja, jotka eivät veroviranomaisen ylläpitämässä rekisterissä

ole välttämättä salassa pidettäviä tai jotka eivät toisen viranomaisen hallussa olevina tai toisen viranomaisen rekisteritietoina myöskään ole salassa pidettäviä. Verohallinnon tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevassa järjestelmässä on myös sisäisiä epätasapainotekijöitä, esimerkiksi verotuksen julkisten tietojen muutokset jäävät salassa pidettäviksi.

Viranomaiskohtaisesti eriytetty suhtautuminen tietojen salassapitoon ei edistä lainsäädännön selkeyttä ja yhtenäisyyttä, minkä lisäksi tilanteessa avautuu mahdollisuuksia yhdistellä ja vertailla eri tietolähteiden tietoja toisiinsa. Lainsäädännön perusratkaisujen erilaisuudesta voi seurata, että välttämätön ja oikeutettu salassapitointressi tai arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykielto vaarantuu tai niiden toteuttaminen käy mahdottomaksi.

Verotuksen oikeellisuuden ja muutoksenhakuvaiheen päätösten ohjausvaikutuksen lisäämiseksi tulisi harkita järjestelmää, jossa sekä oikaisu- että muutoksenhakuvaiheen päätösten julkisuudesta säänneltäisiin yhdenmukaisesti. Nyt nämä vaiheet jäävät verotustietolain 22 §:n säännökset huomioon ottaen eri tavoin säännellyiksi.

Yleisemminkin tulisi harkita verotustietolain muuttamista siten, että verotuksen julkisia tietoja koskevat muutostiedot säädettäisiin julkisiksi.

2. Autoverolaki

2.1 Autoverotuksen toimittaminen

Autoverolain (1483/1994) mukaan autoveroa kannetaan henkilöautosta (M₁-luokka), pakettiautosta (N₁-luokka) ja sellaisesta muusta autosta, jonka oma massa on alle 1875 kg sekä moottoripyörästä (L₃ tai L₄-luokka) ja muusta L-luokkaan kuuluvasta ajoneuvosta. Vero on suoritettava ennen ajoneuvon rekisteröintiä tai käyttöönottoa Suomessa. Autovero kannetaan auton *verotusarvon* perusteella.

Autoverosta kannetaan myös *arvonlisävero*a sen määräisenä kuin arvonlisäverolaissa säädetään. Autoveron maksuun panosta huolehtiva viranomainen panee maksuun myös arvonlisäveron autoveron kantamisen yhteydessä noudattaen soveltuvin osin autoverolakia.

Ennen ajoneuvoveron ensimmäistä rekisteröintiä tai käyttöönottoa toimitettava autoverotus on *Tullilaitoksen* tehtävä. *Ajoneuvohallintokeskus* huolehtii puolestaan ajoneuvon ensimmäisen rekisteröinnin tai käyttöönoton jälkeen ajoneuvon rakenteen, käyttötarkoituksen tai omistuksen muutoksen vuoksi muissa tapauksissa toimitettavasta autoverotuksesta.

Lakiin sisältyy myös mahdollisuus pyytää Tullihallitukselta tai Ajoneuvohallintokeskukselta *ennakkoratkaisua*. Ennakkoratkaisua ei kuitenkaan anneta verotusarvosta.

2.2 Muutoksenhakujärjestelmä

Muutoksenhakujärjestelmänä autoverotuksessa on ensi asteessa oikaisumenettely (68 §). Siltä osin kuin veroviranomainen katsoo, että päätöstä ei voida valituksen johdosta oikaista, asia siirretään käsiteltäväksi muutoksenhakuna Helsingin hallinto-oikeudessa (69-70 §) Ennakkoratkaisun antamatta jättämistä koskevaan ratkaisuun ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valtion puolesta valitusoikeus on piiritullikamarin päätöksestä piiritullikamarissa olevalla tulliasiamiehellä ja Tullihallituksen päätöksestä tulliasiamiehellä. Ajoneuvohallintokeskuksen päätöksestä valitusoikeus on Uudenmaan lääninverovirastossa olevalla veroasiamiehellä.

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valituslupaa (71 §). Valtion puolesta puhevaltaa voivat käyttää tulliasiamies tai edellä tarkoitettu veroasiamies.

2.3 Tietojen antaminen ja salassapito

Lain 83 §:n mukaan jokaisen on veroviranomaisen kehotuksesta annettava toisen verotusta tai muutoksenhakuasiaa varten tarpeellisia tietoja, jotka selviävät hänen hallussaan olevista asiakirjoista tai muutoin ovat hänen tiedossaan. Tietojen antamisvelvoitetta ei kuitenkaan ole, mikäli henkilöllä on oikeus kieltäytyä todistamasta. Tullihallituksella ja Ajoneuvohallintokeskuksella on oikeus velvoittaa uhkasakolla antamaan tietoja (84 §).

Ruotsissa ja Norjassa on viime aikoina valmisteltu verotuslainsäädännön muutoksia, joiden taustalla on ihmisoikeustuomioistuimen heinäkuussa 2002 antamat ratkaisut hallinnollisten veronkorotusten rinnastamisesta ihmisoikeussopimuksen 6.2 ja 6.3 artiklassa tarkoitettuun tavoin syyteasioihin (Janosevic v. Ruotsi ja Västberga Taxi Aktiebolaget sekä Vulic v. Ruotsi EIT 23.7.2002). Ruotsissa lainvalmistelussa on päädytty siihen, että uhkasakkomenettelyn käyttöä rajoitetaan veroviranomaisen selvityskeinona niissä tilanteissa, joissa hallinnollisen pakotteen käyttäminen voi johtaa ristiriitaan inkriminaatiokiellon kanssa joka hallintomenettelyssä tai rikosoikeudellisessa menettelyssä. Ruotsissa hallituksen esityksen annettiin maaliskuussa 2003 (Reg.Prop. 2002/03:106). Norjassa asiaa käsittelevä komiteanmietintö julkaistiin helmikuussa 2003 (NOU 2003:7 Tillegskatt m.m.).

Lain 86 §:n 1 momentin mukaan *autoverotusta varten annetut tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa. Niitä ei saa pöytäkirjassa eikä päätöksessä selostaa laajemmalti kuin on välttämätöntä.*

Eduskunnan hyväksymässä autoverolain muutoksessa (HE 271/2002 vp, VaVM 46/2002) lain 86 §:n 1 momenttiin lisättiin seuraavat säännökset:

Tietoja saa käyttää tässä laissa tarkoitettuihin veroviranomaisen tilastollisiin selvityksiin, joiden yhteenvedot ovat julkisia. Yleisen vähittäismyyntiarvon perusteella verotettuja ajoneuvoja koskevat verotuspäätökset ovat julkisia, lukuun ottamatta 50 ja 51 §:ssä tarkoitettuihin asioihin liittyviä asiakirjoja sekä tietoja henkilötunnuksesta ja luonnollisen henkilön osoitteesta. Tieto viranomaisen henkilörekisteriin

sisältyvistä julkisista asiakirjoista voidaan antaa kopiona, tulosteena tai sähköisessä muodossa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin säännösten estämättä. Veroviranomaisen hallussa olevat käytetyn ajoneuvon arvoa koskevat tiedot ovat julkisia ainoastaan, jos tietoa on käytetty ajoneuvon verotuksessa. Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin määräytyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n mukaisesti.

Hallituksen esityksessä (HE 271/2002 vp) aikaisempaa laajempaa julkisuutta perusteltiin muun ohella seuraavasti (perusteluja ei ole selostettu kokonaisuudessaan):

Autoverolain 86 §:n mukaan autoverotusta varten annetut tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa. Syynä tietojen salassapitoon on se, että verotuksen perusteena oleva *valmistajan ja autojen maahantuojan välinen kauppahinta on liikesalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa*. Sitä olisi käsiteltävä salassa pidettävänä myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain periaatteiden mukaisesti, vaikka asiasta ei olisi säädetty erityislaissa, eli tässä tapauksessa autoverolaissa. Myös tullikoodeksin lähtökohta on, että tämälantapaiset yritysten tiedot ovat salassa pidettäviä (tullikoodeksin 15 artikla). Liikesalaisuuden salassapidon periaate on tunnustettu myös yhteisön perustamissopimuksessa (EY 287 artikla) sekä neuvoston päätöksessä yleisön oikeudesta saada tietoja neuvoston asiakirjoista (93/731/EY, erityisesti 4 artiklan 1 kohta). Autoverolain salassapitosäännös vastaa siten perusteiltaan laajasti muussakin lainsäädännössä omaksuttuja periaatteita tämänkaltaisen tiedon käsittelystä.

...Siltä osin kuin autoverotus edelleen perustuisi *hankintakustannukseen* verovelvolliselle ja verovelvollisen tästä antamaan tietoon, tietoja on asianmukaista käsitellä jatkossakin salassa pidettävänä siten kuin autoverolain 86 §:ssä säädetään. Lähinnä tämä koskisi uusina verotettavia pakettiautoja ja moottoripyöriä. Samoin ennen tämän lain voimaantuloa veroviranomaisille annettuihin verotustietoihin sovellettaisiin edelleen lain 86 §:n salassapitosäännöstä, jonka mukaisin ehdoin nuo tiedot on veroviranomaiselle annettu.

Veropohjasta riippumatta käytettyjen ajoneuvojen verotusta varten annetaan autoverolain 86 §:n tarkoittamassa merkityksessä tiettyjä tietoja, vaikkakin suurelta osin verotus perustuu jatkossa tietoihin, jotka viranomainen hankkii muualta kuin verovelvolliselta. Verovelvolliselta saatavat tiedot voivat koskea muun muassa ajoneuvon kuntoa, ajokilometrimääriä, varusteita ja muita vastaavia *verotukseen liittyviä ajoneuvon yksilöllisiä ominaisuuksia*. Tiedot saattaisivat siten osittain olla verovelvollisen ilmoitukseen perustuvia, osittain taas voisi olla kysymys tullin ajoneuvosta tekemiin havaintoihin perustuvista tiedoista tai esimerkiksi arviointilautakunnan tiedoista. Autoverolain 86 §:n sanamuoto viittaa lähinnä verovelvolliselta itseltään tai joltakin muulta tietojen antamiseen velvolliselta saatuihin tietoihin.

Erityisesti käytettyjen ajoneuvojen osalta voidaan nähdä perusteltua tarvetta selkiyttää ja laajentaa autoverotuksen julkisuutta. Tähän on myös kuluttajasuojaan liittyviä syitä. Tästä näkökulmasta on paikallaan, että auton myöhempi ostaja tai omistaja voisi suoraan veroviranomaiselta tarkistaa esimerkiksi sen, mitä maahantuojaa tai muu verovelvollinen on verotusvaiheessa ilmoittanut ajoneuvon kunnoksi tai ajokilometreiksi ja minkälaisen näitä koskevien tietojen mukaisesti ajoneuvon verotus on toimitettu. Tällaisten tietojen julkisuus on omiaan parantamaan autoverotuksen läpinäkyvyyttä ja lisäämään

tietämystä eri ajoneuvojen verojen määräistä ja veron perusteista. Sama koskee kaikkia muitakin käytettyjen ajoneuvojen verotukseen liittyviä tietoja ja asiakirjoja niin verotuksen ensi vaiheessa kuin myös muutoksen haun eri vaiheissa.

Ehdotuksena on, että autoverolaissa säädettäisiin käytettyjen ajoneuvojen verotusta koskeva poikkeus lain 86 §:ssä olevasta autoverotusta varten annettujen tietojen salassapidosta. *Toimitettua tai toimitettavana olevaa käytetyn ajoneuvon verotusta koskevat tiedot ja asiakirjat olisivat ehdotuksen mukaan julkisia.*

Poikkeuksen tästä laajasta julkisuudesta muodostaisivat kuitenkin henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja ja niihin rinnastettavia tietoja sisältävät, autoverolain 50 §:ssä tarkoitettuihin veronhuojennuksiin ja 51 §:ssä tarkoitettuihin invalidipalautusasioihin liittyvät asiakirjat. *Myöskään verovelvollisen henkilötunnus tai luonnollisen henkilön osoitetieto eivät tulisi julkiseksi tässä yhteydessä,* koska nämä tiedot eivät ole tarpeellisia autoverotuksen arvioinnin kannalta. Näiden henkilötietojen osalta ei ole olemassa perusteita poiketa autoverolaissa muutoin säädetyistä suojan tasosta.

...Edellä mainituista muun muassa kuluttajansuojaan liittyvistä syistä on perusteltua lisätä autoverotuksen läpinäkyvyyttä siten, että *käytetyn ajoneuvon autoverotusta koskevat tiedot ovat laajasti saatavilla eri käyttötarkoituksiin.* Tämän vuoksi ehdotetaan, että käytetyn ajoneuvon autoverotusta koskevat asiakirjat ovat mainituin poikkeuksin julkisia ja että jokaisella on oikeus saada tietoja näistä asiakirjoista sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään.

Samalla kun käytetyn auton verotuksen julkisuutta ehdotetaan olennaisesti laajennettavaksi, olisi kuitenkin myös huolehdittava siitä, että viranomaiset voivat saada käyttöönsä parhaat saatavilla olevat tiedot verotusarvoa varten. Käytettyjen autojen *markkinahintatietojen* saaminen viranomaisen käyttöön ei kuitenkaan välttämättä ole mahdollista, jos se johtaa näitä tietoja markkinoille myyvän yrityksen kaikkien tietojen julkistumiseen sitä kautta, että niiden katsottaisiin olevan veroviranomaisen hallussa oleva viranomaisen julkinen asiakirja. Toisaalta julkisuustarve kohdistuu niihin tapauksiin, joissa on kyse konkreettisesta verotuksesta. Tältä osin tietopohjan tuleekin olla julkinen.

Kun viranomainen todennäköisesti voisi saada kyseessä olevat tiedot haltuunsa vain sillä ehdolla, että tietojen julkisuutta rajoitetaan edellä sanotulla tavoin, tätä voidaan pitää perustuslain (731/1999) 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuna välttämättömänä syynä, jonka vuoksi laissa voidaan säätää poikkeus muutoin laajaksi tarkoitettuun asiakirjain julkisuudesta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että veroviranomaisen hallussa olevat *ajoneuvon arvoa koskevat tiedot olisivat julkisia vain, jos tietoa on käytetty jo toimitetussa tai vireillä olevassa verotuksessa.*

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä (VaVM 46/2002 vp) todetaan, että sekä uusia että käytettyjä ajoneuvoja koskevat, yleiseen vähittäismyyntihintaan perustuvat verotuspäätökset säädetään julkisiksi. Valiokunnan mukaan ”*tarvetta muiden verotuspäätösten säännönmukaiseen julkistamiseen ei kuitenkaan ole*”. Poikkeuksena julkisuudesta olisivat valiokunnan mukaan veronhuojennus- ja invalidipalautuspäätökset (50 ja 51 §), joissa ”jo verotuspäätöksestä saattaa näkyä henkilöä koskevia arkaluonteisia tietoja”. Salassapidon piiriin jäisivät myös hankinta-arvoon perustuvat verotuksen asiakirjat.

Valiokunnan mietinnössä ei kiinnitetä tarkempaa huomiota siihen, tarkoittavatko julkaiseminen ja julkisuus samaa asiaa. Mietinnössä ei myöskään ole pohdittu sitä, miten on ymmärrettävissä tuomioistuimelle toimitettujen uusien seikkojen ja selvitysten julkisuus. Nämä tiedot voivat joltain osin olla esimerkiksi lisätietoja niihin tietoihin, joita verotuksessa on jo käytetty ja jotka lainmuutoksen mukaisesti ovat julkisia ja joiden tämän logiikan mukaisesti pitäisi olla julkisia myös tuomioistuimelle toimitettuna. Säännösten laadinnassa on mitä ilmeisemmin pidetty ensisijaisesti silmällä vain verohallinnon julkisuutta.

Lain 86 §:n 2 momentissa säädetään salassa pidettävien tietojen antamisesta *veroviranomaisille* ja näiden kutsumille *asiantuntijoille*. Salassapitosäännökset eivät myöskään estä tietojen antamista *verotuksen valvontaa* (yleinen johto ja valvonta jakautuu lain mukaan Tullihallituksen ja Verohallituksen kesken; viimeksi mainitulle yleinen johto ja valvonta kuuluu Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan osalta), *veron perintää*, verotuksesta tehdyn *valituksen tutkimista* ja *syytteeseen saattamista* tai *ulosottoa* varten.

Lain 86 §:n 3 momentissa säädetään asiakirjojen antamisesta tilastollisia tai tieteellisiä tutkimuksia varten. Saman momentin mukaan *hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset voidaan julkaista sanamuodon mukaisina tai lyhennettyinä*, asianomaisen nimiä kuitenkaan mainitsematta.

Lain 87 §:n mukaan jokainen on velvollinen pitämään salassa ja olemaan käyttämättä hyväkseen, mitä hän on saanut tietää *toisen liiketoimista* tai siitä, *mitä niistä autoverotai muutoksenhakuviranomaisessa on lausuttu*.

2.4 Johtopäätöksiä

Hallintotuomioistuinten päätösten julkisuutta ja toisaalta autoverotuksen tietojen salassapitoa koskevat säännökset näyttäisivät johtavan seuraaviin yleisöjulkisuusvariaatioihin.

Kokonaan julkisia, myös tuomioistuimen ratkaisuna, ovat ne päätökset, joissa auton verotus perustuu yleiseen vähittäismyyntiarvoon (86 §:n 2 ja 3 momentti). Näissä tapauksissa ei liene myöskään syytä rajoittaa hallintotuomioistuimen diaaritietojen luovutusta työryhmän mietinnössä muutoin esitetyllä tavalla. Diaarimerkintä jäisi julkisuuden ulkopuolelle vain silloin, jos asianomainen henkilö pyytää nimi- ja yhteystietojen salaamista julkisuuslain 24.1 §:n 31 kohdan nojalla.

Tuomioistuimen ratkaisu, joka koskee autoverolain 50 ja 51 §:ssä tarkoitettua tapausta, on yleisöjulkinen vain ilman verovelvollisen nimeä ja osoitetietoa (86 §:n 2 ja 3 momentti). Diaarissa vastaavat tiedot voitaisiin salata työryhmän ehdottaman sääntelyn perusteella. Nimi ja osoitetieto olisivat salassapitosäännösten estämättä valvonta- ja täytäntöönpanoviranomaisten sekä muiden autoverolaissa tarkoitettujen viranomaisten käytettävissä jo erityislainsäädännön nojalla. Työryhmän ehdotuksen perusteella diaarissa oleva nimi- ja tunnistetieto voitaisiin luovuttaa myös toiselle henkilölle, mikäli tietojen luovutus on tarpeen tämän henkilön oikeuksien toteuttamiseksi.

Kuten verotustietolain osalta, myös autoverolaissa oikaisu- ja muutoksenhakuvaiheen ratkaisujulkisuudella ei ole yhtenäistä sääntelypohjaa. Ratkaisun ”julkaisemista” koskevat säännökset koskevat nimenomaisesti vain tuomioistuinvaihetta.

Joka tapauksessa ilmeiseltä vaikuttaa, että työryhmän lainvalmistelutyön seurauksena myös autoverolain salassapitosäännöksiä tulisi täsmentää suhteessa erityisesti hallintolainkäyttömenettelyyn.

3. Tullilaki

Tullilakia (1466/1994) sovelletaan kolmansista maista tuotavien ja niihin vietävien tavaroiden tulliverotukseen ja tullivalvontaan sen lisäksi, mitä niistä säädetään yhteisön tullikoodeksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2913/92 (koodeksi), tietyistä yhteisön tullikoodeksin soveltamista koskevista säännöksistä annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 2454/93 (soveltamisasetus) ja yhteisön tullittomuusjärjestelmän luomisesta annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 918/83 (tullittomuusasetus) tai muussa EY:n lainsäädännössä.

Tullilaisissa säädetään tullilaitoksen henkilörekistereistä (lain 21-23 §, 23 a, 23 b ja 24 §) sekä tietojen salassapidosta ja luovuttamisesta (25, 26, 26 a ja 27 §).

Tullilaitoksen henkilörekistereitä ovat *valvontatietorekisteri*, poliisiasiain tietojärjestelmän teknisenä osana oleva *tutkinta- ja virka-apujärjestelmä*, *Euroopan unionin tullitietojärjestelmä* sekä *tullilaitoksen rekisterit*. Rekistereihin sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Tullivalvonnan ja tullirikostutkinnan rekistereissä olevat tiedot on pidettävä salassa, jollei toisin säädetä. Valvontatietorekisteri ja tutkinta- ja virka-apujärjestelmä on tarkoitettu lähinnä tullirikosten estämiseksi ja selvittämiseksi.

3.1 Tietojen antaminen ja salassapitovelvoitteet

Lain mukaan salassapitovelvoitteen kohteena ovat tiedot toisen liiketoiminnasta. Lain mukaan ”kuluttajien suojelemiseksi suoritettun tutkimuksen tulos ja muu tieto saadaan kuitenkin julkaista, jos julkaiseminen on yleisen edun kannalta tärkeää”.

Hallituksen esityksessä (HE 257/1994 vp) ei ole perusteltu, mitä tarkoitetaan yleisen edun kannalta tärkeällä tiedon julkaisemisella. Hallituksen esityksessä ei näin muodoin ole myöskään pohdittu sitä, soveltuisiko julkaisemista koskeva säännös hallintotuomioistuinten toimintaan ja millä tavoin tuolloin turvattaisiin esimerkiksi henkilön yksityisyyden suoja, muutoin salassa pidettäviä tietoja taikka kolmannen henkilön salassa pidettäviä tietoja.

Tulliverotuksen tietojenantovelvoitteesta ja salassapidosta säädetään myös tullikoodeksissa.

Tullikoodeksin mukaan *kaikki luottamukselliset tai luottamuksellisina annetut tiedot on pidettävä salassa*, eivätkä tulliviranomaiset saa paljastaa niitä ilman tiedot antaneen henkilön tai viranomaisen nimenomaista *lupaa*. Näiden tietojen luovuttaminen on

sallittua, jos tulliviranomaiset voimassa olevien, *erityisesti tietosuojaa koskevien säännösten mukaan tai oikeudenkäynnin yhteydessä* voivat olla siihen velvollisia taikka oikeutettuja.

Tullihallitus ja piiritullikamari saavat tullilain mukaan antaa liiketoimintaa koskevia tietoja *viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle*, jolla on säädetyn tehtävänsä perusteella tarve saada tieto salassa pidettävästä asiasta. Tulliviranomainen saa antaa muitakin tietoja, jos ne ovat *yksittäistapauksessa tarpeen* hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen taikka huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi. Tietoja ei saa luovuttaa edelleen eikä käyttää ilman tullihallituksen lupaa muuhun kuin siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu.

Tullilain mukaan tietoja saa luovuttaa veroviranomaisille *verotuksen toimittamista, verojen ja maksujen perimistä, verotusta koskevaa muutoksenhakua ja ulosottoa varten*. Valvontatietorekisterin tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain poliisille, rajavalvontaviranomaisille ja keskusrikospoliisille.

Tullilain 27 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta ulkomaille. Mainitun pykälän mukaan tietoja voidaan luovuttaa muun ohella yhteisön tullitietojärjestelmään *jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten keskinäisestä avunannosta sekä jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten ja komission yhteistyöstä tulli- ja maatalousasioita koskevan lainsäädännön moitteettoman soveltamisen varmistamiseksi annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 515/97 mukaisesti*.

Asetuksen mukaan *henkilötiedolla* tarkoitetaan kaikkia tietoja, jotka liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan henkilöön. Asetuksen mukaan henkilöä pidetään tunnistettavissa olevana, kun hänet voidaan tunnistaa ”suoraan tai välillisesti, erityisesti viittaamalla henkilötunnusnumeroon tai yhteen tai useampaan hänen fyysiselle, fysiologiselle, psyykkiselle, taloudelliselle, kulttuuriselle tai sosiaaliselle ominaisuudelleen ominaiseen seikkaan”.

Asetuksen mukaan tullitietojärjestelmän osapuoli voi evätä oikeuden saada käyttöön henkilötietoja, jos on todennäköistä, että tietojen luovuttaminen voisi haitata tulli- tai maatalouslainsäädäntöä rikkovien toimien ehkäisemistä, tutkimista ja syytetoimia. Jäsenvaltio voi oman lainsäädäntönsä nojalla evätä tietopyynnön, jos epääminen on tarpeellinen toimenpide *kansallisen turvallisuuden, puolustuksen, yleisen turvallisuuden ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi*.

Asetuksen mukaan kaikki tämän asetuksen nojalla toimitetut tiedot ovat niiden muodosta riippumatta luonteeltaan *luottamuksellisia*.

Asetuksen 45.2 artiklan mukaan luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevia tietoja toimitetaan, kun se on ehdottoman välttämätöntä tulli- tai maatalouslainsäädäntöä rikkovien toimien estämiseksi, tutkimiseksi tai niiden perusteella nostettavia syytteitä varten.

Asetuksen 45.3 artiklan mukaan edellä tarkoitettut rajoitukset eivät estä asetuksen mukaisesti saatujen tietojen käyttöä ”kaikissa tulli- tai maatalouslainsäädännön vastaisen menettelyn johdosta jälkikäteen toteutetuissa oikeudellisissa toimissa

tai nostetuissa syytteissä”. Tiedot toimittaneelle toimivaltaiselle viranomaiselle on ilmoitettava viipymättä tällaisesta käytöstä.

3.2 Tulliverotuksen muutoksenhakujärjestelmä

Tulliviranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen (37 §). Valtion puolesta valitusoikeus piiritullikamarin päätöksestä on piiritullikamarissa olevalla tulliasiamiehellä ja Tullihallituksen päätöksestä Tullihallituksessa olevalla tulliasiamiehellä. Valituskirjelmä toimitetaan sille tulliviranomaiselle, jonka päätöksestä valitetaan.

Tulliviranomaisen on valituksen johdosta tutkittava, ovatko koodeksi 236 artiklassa tarkoitetut edellytykset tullin palauttamiselle tai peruuttamiselle taikka edellytykset muun asian oikaisemiselle tai korjaamiselle olemassa. Jos tulliviranomainen esitetyn pyynnön mukaisesti palauttaa tai peruuttaa tullia tai muutoin oikaisee tai korjaa päätöstä, valitus raukeaa. Muilta osin tulliviranomaisen on annettava valituksesta lausunto ja toimitettava asian käsittelyssä syntyneet asiakirjat Helsingin hallinto-oikeudelle (38 §).

Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valitusluvan myöntämistä (40 §). Valituskirjelmä voidaan toimittaa joko Helsingin hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valtion puolesta valitusoikeus kuuluu Tullihallituksen tulliasiamiehelle.

3.3 Johtopäätökset

Koska tulliverotuksessa ei ole kysymys verohallinnon toimivaltaan kuuluvasta verotuksesta, siihen ei sovelleta verotustietolain säännöksiä eikä näin muodoin myöskään mainitun lain 22 §:n säännöksiä hallintotuomioistuinten päätösten julkaisemisesta.

Tullia koskevan hallintotuomioistuimen päätöksen julkisuuteen (kirjallisessa menettelyssä) tulevat sovellettaviksi oikeudenkäyntien julkisuudesta annetun lain (945/1999) mukaisesti julkisuuslain säännökset. Ei-asianosaiselle päätös voidaan siis antaa vain, jos päätös on kokonaan julkinen tai siitä jätetään antamatta salassa pidettävät osuudet.

Tullilain mukainen salassapitoperuste rajoittuu toisen liiketoimintaan. Liiketoiminta on käsite, joka kattanee niin liike- ja ammattisalaisuudet kuin tiedot toisen taloudellisesta asemasta. Tulliasioissa voinee käytännössä tulla sovellettavaksi myös muita salassapitoperusteita, kuten henkilön ominaisuuksiin liittyviä salassa pidettäväksi säädettyjä tietoja (tullattava esine paljastaa esimerkiksi henkilön terveydentilaan tai sukupuoliseen suuntautumiseen liittyvän seikan). Muiden tietojen osalta salassapitoperuste on joko julkisuuslaissa tai sitä täydentävästi tai rinnakkaisesti soveltaen erityislainsäädännössä.

Tullilain ja sovellettavien yhteisösäännösten perusteella näyttää siltä, että hallintotuomioistuimissa ei merkittävässä määrin käsiteltäisi salassa pidettäviä tullin

rekisteritietoja. Tällainen mahdollisuus ei kuitenkaan liene ehdottomasti poissuljettavissa (vert. esimerkiksi asetuksen (EY) N:o 515/97 45.3 artikla).

Tullikoodeksin mainitsemasta salassapitoperusteesta, luottamuksellisuudesta, voidaan sinänsä poiketa oikeudenkäynnissä, mutta tämä edellyttäneek tueseen kansallista lainsäädäntöä, jossa määritellään poikkeamisen edellytykset, jotka eivät saa vaarantaa asetuksen noudattamista.

4. Valmisteverotuslaki

4.1 Soveltamisala

Valmisteverotuslakia (1469/1994) sovelletaan, mikäli asianomaisessa verolaissa ei toisin säädetä, kannettaessa valmisteveroa mineraaliöljyistä, alkoholi- ja alkoholijuomista ja valmistetusta tupakasta.

Tarkemmat säännökset näistä veroista sisältyvät nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994), alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettuun lakiin (1471/1994) ja tupakkaverosta annettuun lakiin (1470/1994). Valmisteveron alaisista tuotteista kannettavan veron perusteesta ja määrästä säädetään asianomaisessa valmisteverolaissa.

Valmisteverolakia voidaan soveltaa myös kannattaessa valmisteveroa muista tuotteista, mikäli laissa erikseen näin säädetään. Tällaisia viittaussäännöksiä valmisteverotuslakiin on ainakin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetussa laissa (1260/1996, 10 §) ja virvoitusjuomaverosta annetussa laissa (1474/1994, 14 §). Valmisteverotuslakiin viitataan myös jäteverolaissa (495/1996, 12 §).

Valmisteverotuksen toimittamiseen ja muuhunkin menettelyyn sovelletaan soveltuvin osin tullilain säännöksiä, kun valmisteveron alaisia tuotteita tuo yhteisön ulkopuolelta muu kuin valtuutettu varastonpitäjä tai rekisteröity elinkeinonharjoittaja, joka on samalla tullilaisella tarkoitettu käteisasiakas.

Valmisteverotuksen toimittaminen ja valvonta kuuluu tullilaitokselle.

4.2 Tietojen luovuttaminen ja salassapito

Verovelvollisen on pyydettyessä esitettävä asianomaiselle veroviranomaiselle tai tämän määräämälle asiantunnevalle ja esteettömälle henkilölle tarkastusta varten kirjanpitoaineistonsa, kirjeenvaihdon ja muut verotuksessa tarpeelliset tiedot pyydytyssä muodossa. Verovelvollisen on myös esitettävä tarkastajalle varastonsa ja muut tilansa ja muutoinkin avustettava tarkastuksessa. Jokaisen on lisäksi pyynnöstä annettava tulliviranomaiselle tietoja valmisteveron alaisten tuotteiden ostoista, hallussapidosta, siirroista ja myynneistä (62 §).

Jokaisen on asianomaisen veroviranomaisen kirjallisesta kehotuksesta määräajassa annettava sellaisia *toisen verotusta tai siitä johtunutta valitusasiaa varten tarpeellisia toista koskevia tietoja, jotka selviävät hänen hallussaan olevista asiakirjoista tai*

muutoin ovat hänen tiedossaan. Tietojenantovelvollisuus ei koske asiaa, josta henkilöllä on lain mukaan oikeus kieltäytyä todistamasta (64 §).

Viranomaisella on oikeus tarkastaa tai tarkastuttaa ne liike- ja muut asiakirjat, joissa tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja voi olla saatavissa. Tietojenantovelvollisuutta voidaan tehostaa uhkasakolla.

Lain 66 §:n mukaan *valmisteverotusta varten annetut tai esitetyt tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa.* Niitä ei saa pöytäkirjassa tai päätöksessä selostaa laajemmalti kuin on välttämätöntä.

Tiedot ja asiakirjat saadaan kuitenkin antaa *veroviranomaisille ja näiden kutsumille asiantuntijoille sekä verotuksen valvontaa, veron perintää, verotuksesta tehdyn valituksen tutkimista ja syytteesen saattamista varten muillekin viranomaisille sekä näiden edustajille.* Tullihallitus antaa luvat tilastollisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien asiakirjojen luovuttamiseen.

Lain 66 §:n 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan *Tullihallituksen, hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset voidaan julkaista sanamuodon mukaisina tai lyhennettyinä,* asianomaisten nimiä kuitenkin mainitsematta.

Lain mukaan jokainen on velvollinen pitämään salassa, mitä hän on saanut tietää säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa *toisen liiketoimista* tai siitä, mitä niistä on piiritullikamarissa tai Tullihallituksessa *lausuttu.*

4.3 Muutoksenhakujärjestelmä

Muutosta tulliviranomaisen päätökseen haetaan valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Tullihallituksen päätökseen olla antamatta ennakkoratkaisua ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valtion puolesta valitusoikeus piiritullikamarin päätöksestä on piiritullikamarin valtiosiamesillä ja Tullihallituksen päätöksestä Tullihallituksen tulliasiamesillä. Valituskirjelmät toimitetaan valitusviranomaiselle.

Jos piiritullikamari oikaisuvaatimuksesta, valituksen johdosta tai muutoin toteaa, että veroa on määrätty liikaa tai palautettu liian vähän, piiritullikamarin on oikaistava antamaansa päätöstä, jollei asiaa ole valituksen johdosta annetulla päätöksellä ratkaistu (veronoikaisu verovelvollisen hyväksi).

Jos tulliviranomainen edellä tarkoitettulla tavalla oikaisee tai muutoin korjaa päätöstään tehdyn valituksen mukaisesti, valitus raukeaa. Siltä osin kuin päätöstä ei oikaista tai korjata, tulliviranomaisen on annettava valituksesta lausuntonsa ja toimitettava asiakirjat viipymättä Helsingin hallinto-oikeudelle (46 §). Hallinto-oikeuden päätöksestä valittaminen edellyttää valitusluvan myöntämistä (47 §). Jatkovalituskirjelmä toimitetaan joko Helsingin hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valtion puhevaltaa jatkovalituksen osalta käyttää Tullihallituksen tulliasiames.

Tullihallituksen huojennuspäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla (50 §).

4.4 Johtopäätöksiä

Valmisteverotuksenkin osalta näyttää ilmeiseltä, että työryhmän ehdotukset hallintolainkäytön oikeudenkäynnin julkisuudesta merkitsisivät myös valmisteverotusta koskevien säännösten tarkistamistarvetta. Tämä koskee erityisesti niitä säännöksiä, joissa säännellään päätösten julkisuudesta julkaisemista koskevin erityissäännöksin.

Lainkäyttöviranomaisen tiedonsaantioikeus

Viranomainen voi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos asiakirja on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alustusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi (julkisuuslain 29 § 1 mom. 3 k.).

Lisäksi hallinto-oikeuslaissa säädetään, että valtion ja kuntien ja muiden julkisyhteisöjen viranomaiset ovat pyynnöstä velvolliset antamaan salassapitosäännösten estämättä asian käsittelyssä tarvittavia tietoja ja muuta virka-apua hallinto-oikeudelle (hallinto-oikeuslain 21 §). Vakuutuslaissa on vastaava säännös, jonka mukaan viranomaiset ja julkista tehtävää hoitavat yhteisöt sekä vakuutus- ja eläkelaitokset ovat salassapitosäännösten estämättä velvolliset pyynnöstä antamaan maksutta valitusasian käsittelyssä välttämättömiä tietoja sekä virka-apua vakuutuslaissa. Vastaava velvollisuus on myös laillistetulla lääkärillä (vakuutuslaissa 21 §). Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetussa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Useissa tapauksissa hallintotuomioistuimien voi saada asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot ja asiakirjat pyytämällä niitä asianosaisilta. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista esimerkiksi asiakirjajulkisuutta koskevassa valitusasiassa silloin, kun asianosainen ei saa hallintoviranomaiselta tietoa tai asiakirjaa, jonka julkisuudesta ja salassapidosta oikeudenkäynnissä on kysymys. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan hallintoviranomainen voi antaa valitusasian käsittelyssä tarvittavan salassa pidettävän tiedon tai asiakirjan tuomioistuimelle, mutta tiedon tai asiakirjan antamiseen liittyy hallintoviranomaisen harkintavaltaa.

Tuomioistuimien ratkaisutoiminnan kannalta on kuitenkin välttämätöntä, että tuomioistuimet saavat salassapitosäännösten estämättä muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta valitusasian ratkaisemisessa tarvittavat tiedot. Käytännössä tästä saattaisi nykyisin syntyä ongelmia lähinnä korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jota koskevassa lainsäädännössä ei ole vastaavaa säännöstä kuin hallinto-oikeuslaissa ja vakuutuslaissa.